

# VRTEC



ŠTEV. 7

1935/36

LETNIK 66

Gustav Strniša:

## Vigred.

Jug zapihal je čez plan,  
zima odbežala,  
čez osamljeno ravan  
vigred se je prismejala.

Sončni žarek je njen brat,  
z zlatom jo odeva,  
a studenček sredi trat  
ji veselo pošumeva.

Polna cvetja, polna nad  
praznik svoj praznuje;  
s ptički peva sred livad,  
s cvetkami druguje.

Jug zapihal je čez plan,  
zimo zasmehuje.  
Deca vriska v mladi dan,  
poje, se raduje.



S. P.:

## Drevesa ljubim.

Večerni mrak  
naslikal na gladino vode  
je drevo.  
V globine segajoče veje  
prepleta pajčolan cveteče zarje.

Oko se moje vpija pod globino,  
vse globlje rastejo vrhovi,  
vse više, više hrepene —  
in zvezde so prav blizu.  
Drevó, o, kdaj boš razcvetelo?

## Medvedek Capljač.

Zgodba za najmlajše.

Ilustriral Fr. Košir.

8.

Medvedek Capljač tudi tisto noč ni mogel zaspati. Mislil je na strica Podplatarja. Želja, da bi ga videl, kako pleše, mu ni dala miru.

Sklenil je, da ga poišče, četudi bo potem tepen.

Vstal je pred jutrom in se na tiho splazil od brloga. Vedel je, da ne dela prav, srce mu je razbijalo od strahu.

Koračil je naglo, kar so mu dale kratke noge. Mudilo se mu je. Bal se je, da ga zalezuje oče. Potem bo huda. Neprestano se je oziral. Preplašil se je vsakega šuma.

Bil je sam sredi gozda.

Ali je mar vedel, kje naj išče strica? Medvedič je bil bistre glave. Vedel je, kaj mora storiti. Skrbelo ga je le, da bo moral dolgo hoditi, preden ga najde. In ako ga sreča človek s pihalnikom? Ob tej misli ga je stresel mraz do kosti. Toda tudi to ga ni preplašilo. Še na misel mu ni hodilo, da bi se vračal.

Motal se je med drevesi, rinil skozi grmovje. Manjše skale je kar preskakoval.

Prišel je do kolovoza in vohal na vse strani. Ni več dišalo ne po medvedu ne po človeku.

Na pot si ni upal. Hodil je med grmovjem. V smer, kamor sta bila prejšnji dan odšla medved in človek.

Ni hodil dolgo, ko je zagledal vas. Stala je na pobočju. Capljač je še nikoli ni videl tako od blizu. Oče mu jo je bil nekoč pokazal od daleč.

»V tistih belih kupih kamenja,« mu je rekel, »imajo ljudje svoje brloge.«

Stal je med grmovjem in gledal. Človek in stric sta gotovo šla v vas. Tam ju bo našel. Morda stric pravkar pleše, a človek mu piska na dudo. In če sta že odšla dalje? To ga je skrbelo. No, potem pojde pač za njima.

Medvedič je poskakoval preko gmajne. Bil je razigran, kakor da so ga povabili na veselico. Ljudi se nič ni bal, še mislil ni nanje. Mislil je le na strica Podplatarja in na zabavo, ki ga čaka.

Za gmajno so se vlekli sadovnjaki. Capljač se je ustavil ob plotu in ga preplezal. Kakor je bil dolg in širok, je cepnil v travo. Nato pa dalje med drevesi. Sadovnjak se mu je zdel kot gozd, a vendar ni bil gozd. Nikjer ni bilo skal, niti grmovja, listja in mahu. Na tleh je ležalo sadje.

Ozrl se je okoli sebe. Nikjer ni bilo žive duše. Bil je lačen, zato je pobiral in jedel.

»Tu je pa lepo,« si je mislil.

Zavidal je strica. Hodi po svetu, pleše in je, kadar se mu poljubi.

Na koncu vrta je stala hiša. Poleg hiše je stal uljnjak. Iz njega je dišalo po medu. Tako močno, da se je Capljaču smrček kar zavijal od poželenja.

Naglo je hlačal tja. Ne, saj to mu ni bilo popolnoma novo. Oče mu je že večkrat pripovedoval o gradovih, polnih medu. Z Momljačko sta bila nekoč enega našla in se do sitega nalizala sladkega medu. In še ga je bilo ostalo. Tako je Capljač slišal pripovedovati. Zdaj je stal in strmel. Res pravo čudo! Okrog in okrog so v rojih letale čebele. Uhajale so v špranje

pisanih panjev in zopet prihajale iz njih. Čmrlji niso bili nič proti temu. In iz tistih špranj je tako lepo dišalo, da ga je kar grabilo za srce.

V tistem trenutku je pozabil celo na strica. In na človeka ter na njegovo dudo. Misлил je le na kupe medu. Toda ni vedel, kako naj se loti sladkega bogastva.

Stal je pred ulnjakom, sline so mu tekle iz gobčka.

Tedaj so mu prišli na uho neki posebni glasovi. Piskalo je in brenčalo, zdaj visoko zdaj nizko. »Dudel, dudel, di.« Tako pretresljivo in milo, da je Caplač pozabil na med in so mu nehale teči sline. Oziral se je okrog. Odkod prihajajo ti glasovi?

Kmalu se mu je razjasnilo. Bila je duda. Piskala je na vasi, med hišami. Na drugi strani plota. Človek igra, a stari medved poskakuje in pleše.



Medvedič si ni dolgo pomišljal. Kar se je dalo naglo, je stekel po vrtu. Dosegel je plot in pogledal skozi. Kar je zagledal, je bilo nad vse pričakovanje. Priklenilo ga je na mesto.

Med hišami je stal človek, ki ga je videl že prejšnji dan. Nosil je iste petelinje hlače, isti klobuk s peresom. Pod pazduho je stiskal mešiček. Napenjal se je v lica in pihal v svirel. Prsti so mu hiteli po luknjicah. To je biló, ki je dajalo tako pretresljive, zdaj visoke, zdaj nizke glasove.

Caplač je pa gledal človeka samo za trenotek. Oči so se mu uprle v strica, ki je plesal. Stal je na zadnjih šapah. Sprednji šaki je molil od sebe, kot bi prosil vbogajme. Stopical je z ene šake na drugo, pri tem se je obračal v krogu. Zdaj je kazal Caplaču trebuh, a zdaj hrbet. Plesal je, toda ni bil vesel. Prav tako kot prejšnji dan so mu žalostno gledale oči.

Okoli in okoli pa so stali ljudje. Veliki in majhni. Taki, ki so hudi, in taki, ki vržejo drva na tla in bežijo pred medvedom. Človeka s pihalnikom ni biló.

Gledali so, kako Podplatar pleše. Čudili so se in se smejali.

Medvedku so bili na poti, da ni dobro videl strica. Toda hotel ga je videti vsega, od gobca pa do šak. Lezel je na plot. Toda plot je bil trhel, ni vzdržal njegove teže. Podrl se je pod njim. Kako je hrestnilo in zaropotalo! Caplač se je prevalil na hrbet.

Ljudje so se ozrli. Tudi človek, ki je igral na dudo, je pogledal proti plotu. Nehal je piskati. Stric Podplatar je nehal plesati. Toda še zmeraj je stal na zadnjih nogah, sprednji šaki je držal predse, kot da prosi.

Vse je bilo tiho. Ljudje so bili kot oleseneli od strahu. Tudi Capljač se je bil prestrašil. Pobral se je na nóge, a je stal na podrtem plotu in gledal.

Kaj se bo zgodilo?

»Medved!« je zavreščala neka ženska.

Tedaj so zakričali tudi ostali. Vsi brez izjeme, majhni in veliki. Tudi mož z dudo je zakričal. Ko so zakričali, so pobegnili. Mož z dudo je bežal najhitreje.

Capljač pa ni vedel, da se ga ljudje bojijo. Kako bi si bil mogel kaj takega misliti! Tudi njega je obšel strah od gobčka do konca krempljev. Šele tedaj je mislil na nevarnost. Morda so ljudje tekli po kole, da ga pobijejo. Ali pa po človeka s pihalnikom, da ga pokadi. Zdaj mu je bilo žal, da ni poslušal očeta. Toda ni utegnil misliti na kesanje. Moral se je rešiti. Še dobro, da je imel zelo urne noge.

Saj niti sam ni vedel, da zna tako hitro teči. Ko je bežal pred očetom s planine, ni šlo tako naglo. Tako jo je ubiral, da so se mu zapletale šake. Preskakoval je grmiče in skale. Kdaj pa kdaj je štrbunknil po tleh, kakor je bil dolg in širok. Toda že se je pobral in tekal dalje.

Dosegel je gmajno. Tedaj šele se je upal za hip ozreti. Zdelo se mu je, da nekdo teče za njim. Ni utegnil dodobra pogledati, kdo je. Morda je človek je s pihalnikom, ki bi ga rad pokadil.

Capljač se ni več ustavil ne ozrl. Tekel je prav do doma.

## 9.

Med tem so bili doma v velikih skrbeh. Že na vse zgodaj so bili opazili, da je Capljač izginil. Ni bilo težko uganiti, kam je šel. Bili so prepričani, da ga ne bodo videli več živega ne mrtvega.

Godrnjavs in Momljačka tisti dan nista odšla z doma. Stari je brez prestanka koračil iz kota v kot. Gledal je jezno in srdito godrnjal predse. Momljačka je bila žalostna. Mladiči so se iz strahu pred očetom zatekli k nji. Plaho so mežikali izza njenega hrbta.

»Ne bo ga več,« je vzdihnila medvedka.

»In če pride, ga bom tako natreskal, da si bo zapomnil,« je zagodrnjal medved. »Samo ljudi bo razdražil. Nato bodo prišli in nas vse pobili...«

»Jej, jej,« je zajavkala Momljačka.

Tedaj se je prikazal Capljač.

Bil je tako zdelan, da ga je bilo groza pogledati. Podplati so mu bili raztrgani, dlaka razmršena, gobec razpraskan in krvav. Sopol je ko meh in se tresel po vsem telesu. Toliko, da se je še držal na nogah.

Zavlekel se je v kot. Milo je gledal, kakor da z očmi prosi, naj mu prizanesejo.

Materi se je takoj zasmilil. Da se je le vrnil, pa je bilo dobro. Tudi oče se je razveselil njegove vrnitve. Toda kar tako mu ni smel prizanesti. Da ga spravi v tako skrb, pob nemarni!

»Da boš vedel drugič slušati!« je dvignil šako.

Capljač si je s šapami zakril glavo in zacvilil od strahu. Dobil je samo eno. Še ta je bila šibkejša, kot jo je pričakoval. Menda je oče spoznal, da

je sin že zadosti kaznovan. Vendar so mu začele teči solze. Jokal je tudi zaradi utrujenosti in prestanega strahu.

Potegnil se je pod lesniko. Tam se je kisal, si brisal solze in si mel oči. Medvediči so ga prišli gledat.

»Boli?« ga je vprašala Cmokačka.

Capljač pa nič. Niti besede. Seveda ga je bolelo. Sklenil je, da ne ostane več doma. Najrajši bi kar na mestu odšel po svetu. Hlačar gotovo hodi gledat, kako stric pleše. In zato ga nihče ne tepe.

Tedaj je zašumelo v grmovju. Kaj je? Capljač si je s šapama obrisal solze in pogledal. Pred njim je stal medved. Bil je stric.

Šapar, Švedrač in Cmokačka so jo pobrisali v brlog. Preplašili so se.

Capljač je pozabil na bolečino in na bridkost. Gledal je, gledal, ni mogel verjeti. Ni razumel, kako da stric nenadoma stoji pred njim. Menda se mu je bilo ob pogledu na medvediča prebudilo hrepenenje po gozdu in po domu. Izrabil je zmedo ljudi in pobegnil. Tekel je za Capljačem. Toda imel je že stare noge, ni ga mogel dohajati. A imel je dober nos, ki mu je pokazal pravo sled. Da, gotovo je bilo tako. Videti je bil zelo upehan. Verige ni več nosil ne obročka v hriplju. Gobec mu je krvavel.

»Tečeš ko zajec,« je rekel Capljaču. »Zakaj si pa jokal?«

Medvedek mu ni utegnil odgovoriti. Godrnjavs je prišel iz brloga. Otroci so mu povedali, da je nekdo tu. Prišel je gledat, kdo bi neki bil.

»O, moj brat!« je vzkliknil. »Da te le zopet vidim!«

Več ni mogel reči. Bil je zelo ginjen. Brata sta se objela.

Vsi skupaj so odšli v brlog. Momljačka je imela solzne oči. Medvediči so se stisnili v kot in zijali v strica. Capljač ga je videl že dvakrat, a še nikoli tako od blizu. Zdel se mu je kot nov.

»Sedi!« je rekel Godrnjavs. »Gotovo si truden.«

»Res, noge se mi kar tresejo,« je pritrdil stric in se spustil na zemljo.

»Eh, stare so že, stare moje kosti!«

Brat mu je porinil velik kos mesa.

»Na, jej! Dames si gotovo še tešč.«

»Res, danes še nisem jedel. Mesa že leta in leta nisem pokusil.«

In ga je željno trgal od kosti.

»Ali ti ga človek nikoli ni dal?«

»Nikoli. Pitali so me le s takim, ki ne dá nič moči. Zato sem ves oslabel. Tudi zobje mi niso več prida.«

Godrnjavsu se je milo storilo. Brat je bil mlajši od njega. Toda zdaj je bil tako postaran, tako mršav. Skoraj nič ga ni bilo v hlačah.

Pomenljivo se je ozrl po Momljački.

»Pa gobec ti je krvav.«

»Da,« je pritrdil brat. »Ko sem tekel, se mi je zapletla veriga, odtrgal se mi je obroček. Pa to ni nič,« je iztegoval jezik in si lizal rano.

»To je bila zate huda šola.«

»Huda, huda.«

Godrnjavs je capljal po brlogu. Stric je jedel.

»Nekoč ste me klicali za Podplatarja,« je spregovoril. »Človek me je imenoval Plešimož. Na to ime zdaj boljše slišim.«

Godrnjavs in Momljačka sta bila tiho.

»Sicer pa so me imeli ljudje radi,« je razlagal stric. »Ne da bi se hvalil, naučil sem se izvrstno plesati!«

Medved in medvedka sta se zopet spogledala. Plešimož se je hvalil z nečim, kar je bilo sramotno za medvedji rod. Morda mu gre pamet že na otroče.

Nastala je tišina. Plešimož je bil videti zelo sestradan. Obiral je kosti in se oziral po medvedičih.

»Ti so vajini?« je vprašal.

»Da,« je pritrdila Momljačka. »Pa je križ z njimi. Tako so neposlušni, da je le kaj! Vsak dan jih je treba kaznovati.«

»Tisti tam,« je stric pokazal na Capljača, »se je upal kar v vas. Iz njega bo še kaj.«

»To bo iz njega, da ga bodo ljudje ubili,« je zagodrnjal oče.

»Če bi ga ne bil mašal, bi se nikoli več ne videli,« je kimal Plešimož. »Toda — teči pa zna, teči.«

Capljaču so rasla ušesa. To je bila očitna pohvala. Oče in mati sta kar molčala. Strica pa je imel od tistega trenutka rajši kot vse na svetu. Zdaj se mu je upal približati. Sledili so mu tudi ostali medvediči. Gledali so starca v gobec, kako požira meso.



»Ali nam boste zaplesali?« se je oglasil Capljač.

Hotel je, da bi vsi videli, kako stric pleše.

»Ali se mar to spodobi?« se je razhudila mati. »Stric je truden. Pustite ga, da bo jedel!«

»Bom že, bom že,« je stric zadovoljno momljal. »Otroci morajo imeti svoje veselje.«

Najedel se je in si oblizal šake. Nato se je skobacal pokonci. Noge so se mu tresle v kolenih.

»Težko bo šlo brez dude,« je rekel. »Pa bom poizkusil.«

In je zares začel plesati. Sprednje šape je motal prèdse kot na vasi. Z zadnjimi je stopical v krogu, kot bi tlačil repo. Tedaj se ni držal več žalostno kot pred ljudmi. Gobec se mu je odpiral v nasmeh.

Godrnjavs je mračno gledal izpod čela. Momljačka ni vedela, kam bi uprla oči.

Medvediči so vriskali od veselja.

»Dosti, dosti,« je zagodrnjal oče.

»Še, še,« je prosila Cmokačka.

»Pustite strica v miru,« je zacepetal Godrnjavs. »Dajte mu, da se odpočije!«

Plešimož je nehal in se sesedel na zemljo.

»Oh!« je vzdihnil. »Koliko so se mi le ljudje nasmejali!«

Nato so bili tiho. Godrnjavs je nizko nosil glavo in mislil.

»Ali si srečal katerega naših po svetu?« je vprašal brata.

»Srečal. Nekatere sem videl v železnih kletkah. Njim se godi slabše, kot se je godilo meni. Vedno so zaprti. V smradu in ob slabi hrani. Jaz sem vsaj hodil iz kraja v kraj. Če pomislim, mi je skoraj žal, da sem pobegnil.«

Stric je sklonil glavo.

»Ne govori budalosti!« je vrgel Godrnjavs.

»To niso nikake budalosti,« je odvrnil Plešimož. »Star sem že. Poleg tega ne znam loviti. Ne vem, kako se bom preživel.«

»Pri nas ostaneš, pa je.«

»Da bi bil na tvojih ramenih?« je Plešimož zmajal z glavo. »Ne, ne!«

»Kar molči, da se ne bova skregala,« je rekel Godrnjavs malce ostró.

»Še sem močan in zdrav. Če smo živeli doslej, bo že šlo tudi zanaprej. Ne, Momljačka?«

Momljačka je prikimala.

»Grdó bi bilo,« je rekla Plešimožu, »če bi te zdaj gonili po svetu.«

In tako se je zgodilo. Plešimož je ostal v brlogu. V veliko veselje medvedičev.

(Dalje.)

Fr. K.:

## Mati in dete.

(Ob prazniku Marijinega Oznanjenja.)

*V revni zibki dete spi,  
mati poleg njega ždi  
v molitvi h Križanemu,  
Dete se nenadoma zbudi:  
»Mama, — ateka še ni?«  
»Nocoj gotovo pride...«  
Dete si zastre oči,*

*v sladki sen se zatopi  
in sanja o konjiču iskrem.  
»Dete malo, blagor ti,  
da sen poljublja ti oči,  
le spi, le spi...!  
Ateka domov še ni,  
ateka domov — ne bo...«*

Fr. K.:

## Obhajaj gredo.

*Zvezdic nebroj se blešči,  
kot bi nebeški Vrtnar  
s srebrom nebo posejal.  
V sanje globoke  
je vas potopljena,  
ptička v gozdu  
ne oglasi se nobena.*

*Čuj...!  
Zoonček prek polja pozvanja,  
duhovnik se k Jezusu sklanja.  
Vsa cesta je bela...  
Kako je svetlo!  
Saj obhajaj gredo...*

## Zajčja nadloga v Zaplankah.

## II.

Pa je udarilo v Zaplanke kakor z jasnega neba. Tudi to je bilo silno žalostno in za Jurja s pušo celo naravnost usodno.

Je šel Jur s svojo ljubo puško nekega dne, kakor po navadi, spet čez polje. Takole na jésen je že biló in zajci so sčasoma vendarle postali že bolj redki, ker jih je Jur s pušo že velikanske množine postrelil. Ata župan so ravno krompir kopali na njivi in nič kaj dobre volje niso bili. Zajcev so se prav za prav že kar preobjedli in menili so, da bi svoje hitro debelenje z delom morebiti le nekoliko ovirali. Postali so namreč ata župan Teleban že davno najdebelejši možakar v Zaplankah. Jur s pušo je torej prišel po polju in z županom Telebanom sta se kot zvesta in dobra prijatelja menila o tem in onem. Pa je nekaj zašumelo, Jur s pušo pogleda, v travi se nekaj premika — zajec! — Jur dvigne puško, pomeri — pok!

Tedaj pa — o, groza prestrašna — županova mačka se je povaljala po travi, žalostno zamijavkala, še nekajkrat brcnila z zadnjo taco v zrak in obležala — mrtva ...

Jur s pušo je ves prestrašen in preplašen zajavkal: »Oh, oh, oh, ata župan — kaj sem pa zdaj ustrelil!«

»Kozla!« so zakričali ata župan

Teleban in strašno so se razsrdili. Vsi iz sebe so tekli k svoji ljubljeni mački, a bilo je prepozno, mačka se je že stegnila, mrtva in okrvavljena je negibno ležala na tleh.

»Kozla si ustrelil, kozla, zdaj si ga pa, ti Jur neumni! Pa tako sveto sem ti zabičal, da ga ne smeš. Krota šemasta, nalašč si mi mačko ustrelil! Zdaj pa še miši streljaj doma pod omaro! Ne odpustim ti tega greha do smrti in še tri dni potem ne! Puško pa kar sem daj! Saj boš nazadnje še mene ustrelil, prismođa neumna! Sem puško in zgini, zgini mi izpred oči! Boš ti moje mačke streljal, ooo, tako se pa nisva zmenila!«

»Oh, ata župan, usmiljenje imejte z menoj, saj nisem mislil tako hudo, nisem mislil ...«

»Seveda!« mu župan Teleban preseka jo besedo in zakričé, da se je kar zemlja potresla. »Nič nisi mislil, štor štorasti. Saj še misliti ne znaš, zato si pa takega kozla ustrelil. Za božjo voljo, tak tepec, pa sem mu puško dal v roke!«





Jur pa ni odnehal.

Župan Teleban so se divje zagnali vanj, s silo so mu vzeli puško, povrhu so ga pa še prav gorko pobožali okrog ušes. Jur ne pomni nihče izmed Zaplankarjev, da bi bili ata župan Teleban kdaj tako jezni. Jur je tako bridko zajokal, da se je samemu sebi smilil in odšel.

To je namreč tista najbolj žalostna zgodba, kako je Jur s pušo nenadoma postal Jur brez puše. Kaj vse prinese človeku nemila usoda, to je pač najboljše vedel in najbolj bridko čutil nesrečni Jur brez puše. Takrat se je pričelo zanj novo življenje, ki nikakor ni bilo posuto z rožicami ali vsaj z zajci kakor dozda. Vse dolge noči je premišljal, kako bi se maščeval nad krutim županom Telebanom, ki so zdaj prevzetno hodili s svojo, prav za



prav z Jurjevo pušo in svojim trebuhom po polju in streljali zajce. Veliko jih seveda niso postrelili, ker ata župan Teleban še nikoli niso streljali in zato tudi znali niso. Zajci se jih niso preveč bali ker so kmalu spoznali, da strelji iz puške župana Telebana niso prav nič nevarni in vsi zajci so bili prepričani, da ata župan streljajo samo sebi v zabavo in da zajcev streljati sploh resno nikoli ne mislijo. Zgodilo se je pa seveda tudi, da je kakemu dolgouhcu odletela taca, da je marsikak zajec nosil preluknjana ušesa, in celo tako daleč je prišlo, da je tuptam kak zajec obležal. Tedaj so ata župan Teleban slovesno korakali z njim skoz svoje Zaplanke in vrli Zaplankarji so se svojemu županu silno čudili. Atu županu pa je bilo to všeč; na dolgo in široko so morali razlagati, kje in kako so zajca ustrelili.

Jur je tedaj preživljal težke dneve. Slovo od župana Telebana mu sicer ni prizadejalo bogve kakšnega gorja, vse teže mu je bilo slovo od ljubih zajčkov. Žalostno je ogledoval prazne lonce na svojem ognjišču in če je pomislil, da je včasih iz vsakega lonca gledalo zajčje bedro, so se mu udrle grenke solze. Na vsak način je hotel spet priti do zajčje pečenke. Na vse načine je poskušal, vse desetkrat in stokrat premislil, kako bi se maščeval nad županom Telebanom in toliko časa si ni dal miru, da je pogodil pravo misel.



(Dalje.)

## Nove sanke.

Tam nad mestom pri Lipah je bilo vse živo. Mestni otroci so se sankali in kričali, vse je bilo živo, vse je mrgolelo. Mraz je pritiskal in rdečil drobne noske in ličeca. A zeblo ni nobenega, saj so se vendar sankali in takrat ne pride nobenemu na misel, da ga morda zebe. Neprestano tekanje gori in doli, smeh, samo veselje.

Ivanček in Jožica sta stala ob drči in gledala. Vsi veseli, samo ta dva žalostna; nobenega ni zeblo, a ta dva sta se stiskala drug k drugemu, Jožici je bradica od mraza šklepetala. Saj jima je moralo biti mraz, ko nista imela gorkih, volnenih oblek kot tisti gosposki, mestni otroci. Onadva prav za prav nista mestna, le v predmestju stanujeta z mamico in očkom, ki prihaja samo zvečer ves črn domov in zjutraj odide, še preden vstaneta Ivanček in Jožica.

»Ivanček, ko bi tudi midva imela sanke...«

»Bom rekel očku, morda jih kupi.«

Mimo njiju privozi z lepimi sankami debeloličen pobič. Toliko da ni oba podrl! Na mestu se je ustavil in se vstopil široko pred njiju.

»Hej, slišita! Vidva se pa prav na sredo drče nastavita drugič, da vaju gotovo podrem. Vesta kaj? Kar poberita se od tod, vaju prav nič ne rabimo, da nam tukaj napotje delata. Sta razumela?«

Jožica je zajokala. »Ivanček, pojdiva!«

»Da, da! Pa takoj, če ne, vama s kepami pomagam, umazanca!«

Počasi sta šla proti domu. Jožica je nehala jokati, ko je Ivanček zatrjeval, da se bo bridko maščeval — in še kmalu. Uh, ta grdoba nemarna!

Zvečer sta doma pripovedovala, kako ju je napodil tisti mestni pobalin. Ivanček je prosil očeta, naj mu vendar kupi sanke, da ne bo samo gledal; in saj še gledati ne sme. Tisti debelin navihani...

»Jih bom kupil, jih bom,« ju je tolažil očka. »Samo pridna morata biti, jih bosta že dobila.«

»Pa nove!«

»Nove, nove, Jožica!«

Preden sta zaspala, sta se dolgo pogovarjala samo o sankah, o sankanju in o tistem debelinu navihanem. Dolgo nista zaspala. In ponoči se je Ivančku sanjalo, da je imel lepe sanke, čisto nove, da sta se z Jožico sankala pri Lipah, da je bil tisti, tisti mestni pobalin ves zamazan in raztrgan in strašno, strašno grd in vse polomljene sanke je imel. Ivanček in Jožica pa sta se sankala, sankala. Ni jima biló mraz in vesela sta bila in srečna in sta se sankala, sankala...

In drugi dan — kot da so se sanje uresničile — jih je prišel obiskavat stric in jima prinesel čisto nove sanke. Tako so bile lepe, da so se kar svetile, a še bolj so se svetile oči Ivančku in Jožici, ko sta jih ogledovala. Zdaj, zdaj se bosta šla sankat, zdaj ne bosta samo gledala, zdaj bo gledal tisti debelin...

Komaj sta se dobremu stričku zahvalila, že sta vsa vesela in srečna odhitela naravnost k Lipam. In sta se sankala, sankala...

Zdajci je prišel tisti paglavec, tisti debelin.

»Hej, kje pa je ta golazen sanke dobila?«

»Te nič ne briga, moje sol!«

»Nič ne briga? Kje pa si jih sunil?«

»Da sem jih ukradel?«

»Ukradel si jih!«

»Še enkrat reci, če upaš!«

»Če upam? Ukradel si jih!«

Tega Ivanček ni mogel več prenesti. Obraz mu zagori v jezi, najraje bi ga zgrabil in ga potlačil v sneg tako, da bi se nič ne videl ven. Skloni se in stisne kepo in nameri.

»Jo hočeš?«

Tedaj pa se debelin z vso silo zažene v Ivančka, sprimeta se in se kot klopčič valjata po snegu. Vsa bela sta in udrihata, tolčeta, nobeden ni videti močnejši, trdovratno kljubujeta drug drugemu. Jožica joka in je vsa prestrašena. Otroci krog njiju kriče in bodre debelina, a nič ne pomaga, ne moreta drug drugemu do živega.

»Kaj imate?« Nenadoma stopi mednje velik tršat gospod. Oba junaka odnehata in otresata sneg raz sebe. »Zakaj se obdelavata?«

»Pravi, da sem sanke ukradel, pa mi jih je stric dal. In zdaj me je zato hotel...«

»Ti si začel!« zarenči debelin.

»Ti je res dal stric sanke?«

»Res, gospod, danes zjutraj mi jih je prinesel.«

»In ti si ga napadel, da jih je ukradel? Mar ni to grdo? Takoj se mi spravi domov, da boš drugič vedel poštene ljudi spoštovati! Zgubi se!«

Ves osramočen, s povešeno glavo je debelin stopal proti mestu. Prav tak, kot ga je Ivanček videl v sanjah. In za njim odide tisti gospod.

In Ivanček in Jožica se sankata, sankata...

Debelina pa ni bilo več blizu...



Danilo Gorinšek:

### Naša Majda.

*Je nosek kot vosek,  
so usta še pusta,  
ko zob ni nikjer.*

*Pa včasih se cmeri  
kot dve mili Jeri  
ves dan venomer.*

*Glavice je črne,  
njen glas pa srebrne  
je strunice glas.*

*Z nožicami brca,  
še mene okrca,  
da krajši je čas.*

*Ko sonček zasije,  
jo z žarki oblije,  
se smeje sladkó.*

*Kaj pravil bi dalje:  
vsakdo že razbral je,  
da Majda je to.*

# O žalostni ptici.

(Iz češkega prevedel dr. Fr. Bradač.)

(Konec.)



Napotila se je in drugi dan dospela v znani kraj. Tudi gnezdo dreskačev je kmalu našla — in, čim ga je našla, je spoznala, da je prišla še pravočasno. Mlada kukavica ni več sedela v gnezdu, ampak zraven na veji. Brž je popadla prvo kosmato gosenco, ki jo je našla, ter hitela z njo k svojemu mladiču. Nič se je ni ustrašil. Nasprotno! Odprl je gladni gola-nec in pogoltnil kosmato gosenco kakor mandelj.

V tem trenutku pa so zapazili kukavico pri gnezdu tudi dreskači, ki dosedaj niso slutili, da tale veliki požeruh, ki mi bilo več prostora zanj v gnezdu in ki ga niso mogli dovolj nakrmiti, ni njihov otrok. In mislili so, da mu hoče tuji veliki ptič, ki je imel barve kakor roparica, storiti kaj hudega. Zato so se vrgli na mamo kukavico in jo tako kljuvali, da je rajši odletela. — Komaj pa so se skrbni ptiči izgubili, je bila že zopet tu in je pitala svojega mladiča z novo kosmato gosenco.

Zopet so prileteli dreskači — toda zdaj se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Mlada kukavica se jim je izneverila. Bodisi da jo je gnala neka notranja sila in je spoznala svojo pravo mater, ali pa so ji zadišale kosmate gosence. Dreskači so nenadoma videli, kako je mlada kukavica poletavala od drevesa do drevesa v smeri, kamor je odletela stara in odkoder se je slišalo njeno vabljivo kukanje. Zaman sta dreskača letela za svojim največjim mladičem, zaman ga klicala, naj se vrne. Ni jih poslušal. Zopet je razpel peroti in odletel na še bolj oddaljeno drevo. Še dolgo sta ga spremljala in kričala, slednjič pa sta opustila brezuspešni trud ter se vrnili h gnezdu, kjer so njuni pravi mladiči že čivkali od gladu...

Pri mladi kukavici pa se je pojavila njena mama in jo brž peljala dalje v globoki gozd, da bi jo naučila letati in loviti kosmate gosence, ki jih je ustvarila narava za kukavičje želodce...

V nekaj dneh je vzgojila mlado kukavico tako, da se je znala že sama preživljati.

S tem pa delo še ni bilo končano. Stara kukavica je morala poiskati drugo gnezdo, najti drugega svojega mladiča, da bi ga enako vzgojila. Potem tretje, četrto... I, no, letala je od gnezda do gnezda in je imela dela čez glavo. Pa to je bilo veselo delo, kajti videla je, da so ji vsi otroci uspeli in da bodo iz njih kukaviče, ki jih bo veselje pogledati.

Ostala ji je samo še zadnja skrb za mladiča, ki se je izvalil iz jajca, ki ga je zaupala žolmi.

In odletela je v tisti del gozda. Kmalu je našla stari bor in na njem luknjo, ki je držala v žolnino gnezdo. Njen prilet na širokovejnato drevo je povzročil veliko razburjenje. Mlade žolne so bile že zunaj gnezda in so plezale v svojih zelenkastih sukničih po deblu. Ko sta stari žolni zagledali kukavico, sta začeli vreščati, ker sta po kukavičinih barvah zopet domnevali, da je ptica roparica. Zato sta brž odpeljali mladiče v gozd. Samo žolna samica se je neprestano vračala, kakor da še nekaj išče, kakor da se ji noče za ostalo rodbino...

Čudno pa je bilo tudi stari kukavici. Pozorno se je ozirala na vse strani, a nikjer ni videla svojega mladiča. Slednjič ji je prišlo na misel, da bi vabljiivo zakukala, češ, morda se mladič oglasi. Pogoltnila je kosmato gosenico, ki jo je držala v kljunu, in zakukala, kakor je najlepše znala...

Kako se je prestrašila, ko se ji je v odgovor takoj odzvalo iz drevesa slabotno, žalostno — kuku, kuk — — —

Ni bilo dvoma. Mlada kukavica je bila še v gnezdu. Zato je stara kukavica brž zletela k luknji in je skušala smukniti noter.

Toda žal! Ni mogla...

Luknja v deblo je bila preozka, da bi se mogla preriniti vanjo. Ustrašila se je tako, da se ji je kar zvrtelo v glavi, ker je spoznala, kaj se je zgodilo. Njen mladič je bil večji od dorasle žolne in zato ni mogel skozi luknjo na prosto, prav tako kakor tudi sama ni mogla vanjo. Obupno je začela kljuvati v deblo, da bi razširila preozko odprtino. Toda kukavice nimajo tako trdega in ostrega kljuna kakor žolne, detli in brglezi. Zato se les ni vdal. In da bi bilo stari kukavici še huje, se je oglasil njen mladič s tako žalostnim glasom, da se je videlo, kako trpi lakoto...

Stara je odletela, da bi prinesla kosmato gosenico. Prinesla jo je in jo spustila v luknjo. Potem je poslušala, kaj bo. Mladič pa je znova žalostno zakukal. Gotovo ni videl v temi gosenice ali pa morda ni vedel, da je to njegova nova hrana. Stara je še nekolikokrat ponovila svoj poskus, a vselej brez uspeha...

Drugi dan je kukanje v duplu slabelo — in tretji dan je popolnoma utihnilo...

In stara kukavica je sedela žalostna na veji pri luknji, ker je vedela, da je njen poslednji mladič v duplu umrl. In še huje je bilo, ko je spoznala svojo krivdo. Sama je zakrivila, da se je njen mladič izvalil v ječi, iz katere ni mogel uiti, ampak je moral v njej poginiti od lakote.

Odslej ni kukavica več kukala. Le žalostno je blodila po gozdu, lovila kosmate gosenice, toda naj se je še tako oddaljila, vsak večer se je vrnila na stari bor in sedla na vejo ob luknji...

Tako je mineval teden za tednom — in že je prišel mesec september. Dnevi so postajali čedalje krajši — in žalostna kukavica je vedela, da je čas, ko mora odleteti v tople dežele, da je ne preseneti zima. Odlašala je svoj polet od dne do dne, a slednjič je čutila, da mora odleteti...

Tisti dan, ko je sonce vzšlo, je začela žalostno kukati, kakor da se poslavlja od mrtvega deteta v duplini — in kukala je skoraj do poldne. Šele potem je razpela peroti in odrinila na pot.

Toda letela je težko in z velikim trudom, kajti na krilih ji je ležala največja žalost, ki je mogoča na tem svetu...



Vane Betkin:

## Mati ob zibeli.

*Ko mogla bi ti dopovedati,  
kaj čutim, sladko dete moje,  
ko zrem v nedolžne očke tvoje  
in se ne morem jih nagledati!*

*Obrazek tvoj — najlepših rož ljubkost,  
očesca ta — morja sinjina  
in njega velika globina —  
ljubezni najopojnejša sladkost ...*

M. K.:

## Zamorčki pišejo ...

*Mi smo trije bratci,  
črni kakor škrtaci;  
da hudobni nismo,  
vam pove to pismo.*

*Daleč, daleč smo doma:  
mesec dni odtod hoda  
za gorami, za vodami,  
tam, kjer nas iz sna ne zdrami  
o jutro mlado dobra mati,  
ampak slon in lev brkati,*

*tam, kjer ljudožrci smeli  
še nedavno so živeli,  
kjer žge sonce s takšno silo,  
da bi vam vso kri izpilo.*

*Kje je ta dežela strašna? —  
vam drhtijo srca plašna.  
Naj vam bo srce kar mirno:  
morje nepregledno, širno  
je med vami in med nami.  
Varni ste doma pri mami ...*

## Zanimivosti

Ribe v morskih vodah poginjajo. Že dalj časa opazujejo, da se radi tega, ker so na velikih ladjah vpeljali motorje na olje, uničujejo ribe. Ostanki raznih olj, mazil, ki jih odkladajo med vožnjo, so za razne morske živali nevaren strup; kajti vsa ta plaža se počasi spušča tudi v notranjost. Tudi morsko rastlinstvo, razne alge, kamor odlagajo ribe zarod (ikre), se tako polagoma otrujejo, da prestanejo. Lovci »slanikov« pripovedujejo, da marsikje teh rib ni več. Tudi morskim pticam je oljnata morska gladina v nesrečo. Galebe n. pr. izvabi svetlikajoče površje v ozadju velikih ladij, pa se spuste na vodo, kjer se jih prime mastna mešanica in jih ovira, da se ne morejo več dvigniti v zrak in da počasi poginejo. — Je skoraj vedno tako: Ko tehnika napreduje, se pa dostikrat uničujejo druge vrednote in naravne lepote.

Sredi vode žeja... Ali je to mogoče? Sredi brezkrainih vodnih puščav na velikih oceanih je smrt gotova, če bi zmanjkalo pitne vode ali primernih nadomestil. Saj vsakdo ve, da morska voda ni užitna

prvič že zaradi soli, ki jo vsebuje, pa tudi zaradi drugih kemičnih snovi: broma, žvepla in klorovega magnezija. Vse to povzroča, da je morska voda peklenko grenka in smrdljiva, torej vse prej kot užitna. Količina kemičnih primesi pa ni po vseh morskih vodah enaka; v Severnem morju vsebuje morje 35% teh »dišav«, v Vzhodnem morju samo 10%, v Sueškem prekopu 60%. Najbolj je z njimi prepojena in prežeta voda v Mrtvem morju, kjer pride na sto delov vode 250 delov gori omenjenih kemičnih sestavin. Prav zato pa tam ne more živeti nobena riba; še človek ne more utoniti, ker ga voda drži na površju, pač pa se kaj kmalu napravi okrog telesa tenka skorja soli in druge šare.

V slavo morski vodi pa bodi povedano, da se nahaja v nji tudi dragocena kovina, ki bi jo najraje v kupih imeli pred seboj — namreč zlato. Ko bi vsem oceanom odtegnili zlato in spremenili v zlatnike, bi prišla na vsakega človeka precej znatna vsota; pravijo, da več milijonov dinarjev. Toda tega se ne bo nihče lotil, pa bi tudi ne imelo pomena, če bi se uresni-

čilo, kajti potem bi zlato pač izgubilo svojo vrednost.

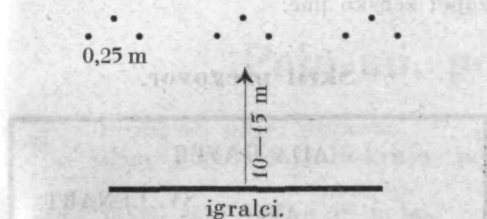
**Kaj bi odgovoril, ako bi te g. učitelj vprašal, za koliko je naša zemlja vsako leto težja?** — Nenavadno vprašanje, kajne! Na to najbrž nobeden ne misli. Pa odgovor je vendarle dovolj verjeten. Znanstveniki pravijo, da naraste teža zemlje vsako leto za 70 tisoč kilogramov. Toliko je namreč letno meteorskih padavin. Tehtali jih seveda niso, ker jih ne morejo. Tako pač presoajajo po raznih meteorskih pojavih.

**Kako to raste!** »Vsak dan smo večji« — lahko govore mladci. O rasti človeškega telesa seveda ni najti nobenega pravila, saj vidimo med nami prave hruste in ko-

renjake, pa tudi slabiče in pritlikavce. Najbolj se mudi, če govorimo o rasti otročičem, da morajo čimpreje in bolj zviška gledati na ta grbasti svet. Najhitreje raste človek od rojstva pa do 6. leta. Nato se hitrost nekoliko zavira, in sicer pri dečkih do 12. leta, pri deklicah do 10. leta. Nato pa dekleško telo zopet hitreje šine nakvišku tja do 15. starostnega leta, tako da dostikrat že doseže visokost matere; pri mladeničih se pa ta dolžina doseže šele med 16. in 18. letom. V nadaljnjih letih se rast dopolnjuje in dokončuje pri fantih do 25. leta, pri dekletih pa zvečine že okrog 20. leta. Redkokdaj se zgodi, da bi se kdo po teh letih še kaj potegnil.

## Za dobro voljo

### Igra s keglji.

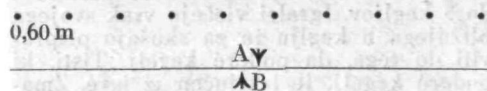


**Trikoti:** Trije keglji so postavljeni v trikotu v medsebojni razdalji 20—25 cm. Vsega skupaj je troje takih trikotov, drug poleg drugega; torej devet kegljev.

V razdalji 10—15 m od kegljev se napravi črta, za katero se postavijo igralci. Vsak igralec, ko pride vrsta nanj, zakotali kroglo in skuša podreti keglje.

Vsakikrat, kadar podre igralec trikot, se šteje za pet točk. Vsak igralec ima pravico, da vrže kroglo dvakrat v isti trikot in potem zaporedoma v ostala trikota. Če se mu posreči, da podere vse trikote, dobi 15 točk.

### Mirno bombardiranje.



Igralni prostor je razdeljen po črti v dva enaka dela. Na skrajni točki tega prostora se postavi 10 kegljev v razdalji 60 cm. Na vsakega igralca mora priti po en keglj. Če je preveč igralcev, se postavi še ena vrsta kegljev. Igralci so razdeljeni v dva tabora in se postavijo med keglji in črto, ki loči oba tabora, brez

določenega reda. Oba tabora imata po eno ali dve krogli. Namen igre je, da se prevrnejo nasprotniku keglji tako, da se pri tem zaščitijo keglji igralca samega.

Kakor hitro dobi igralec kroglo v roko, jo naj takoj zažene. Vsakikrat, kadar pade keglj, beleži stranka, kateri pripada igralec (ki je podrl keglj), točko. Krogla se sme prestreči samo z nogo. Če se igralcu ponesreči, da z hapačnim gibom podere keglj v svojem polju, beleži nasprotni tabor eno točko sebi v prid.

Tabor, ki prvi doseže 21 točk, (zмага) dobi igro.

**Afriški pregovori** izražajo dostikrat iste globoke resnice, kakor jih vsebujejo tudi naši reki; uporabljajo pa seveda slike, ki se nanašajo na afriške običaje in navade.

Naj navedem nekaj primerov:

»Gosja hči je plavalka,« pravi Afričan. Ta izrek hoče povedati to, kar je izraženo v našem pregovoru: »Jabolko ne pade daleč od drevesa.«

Snaheli — zamorci pravijo človeku, ki po našem pregovoru »macka v vreči kupi,« da je »kupil vola zgolj po stopinji na tleh.« (Pomen je ta: Kupil je vola, ne da bi ga videl in preizkusil.)

Snaheli — zamorci močno ljubijo svoje otroke. To pričajo pregovori, kakor na primer: »Tudi izprevrženi otroci so balzam za starše.« — Svoje otroke pa tudi strogo vzgajajo, kar potrjuje izrek: »Kdor ne mara slišati jokú svojega otroka, bo sam jokal.«

Pri Shambala - zamorcih so v navadi tudi razne uganke. N. pr.: »Tu je, tam je, primi jo!« — Kaj je to? (Senca.) »Poznam hišo, ki nima vrat.« — Kaj je to? (Jajce.) »Noč in dan nima miru.« — Kaj je to? (Voda.)

# Uganke, rešitve in drugo

## Rog sreče.



DAN · SNI · IDE · SAM · NAR · OBE  
 NAJ · RAČ · VEČ · EVN · JID · ESP  
 ART · RAŠ · IMA · UJO · RSI · TEJ  
 KDO · RES · LEH · NIC · KOP · IJA  
 OJA · SNI

## Dekliški zavod.

1		j		d		i		a	1
2	j		l		j		n		2
3		i		o		i		a	3
4	v		r		n		k		4
5		e		o		e		a	5
6	a		r		p		n		6
7		e		t		i		a	7
8	b		g		m		l		8

B

Izpolni prazne predalčke s črkami tako, da dobiš v vodoravnih vrstah 1—1, 2—2 itd., ženska imena. V diagonali, to je v črti od zgoraj levo navzdol desno (A—B) zopet žensko ime.

## Skrit pregovor.

ADA DAVER

SV. LENART

## Rešitev uganek iz 6. številke.

Sadje: Po sadu se spozna drevo.

Številčna uganaka:

8	3	10
9	7	5
4	11	6

Križ:

	o	k	o	
	S	r	b	
	k	i	p	
m	a	l	i	n
k	r	i	n	v
r	o	k	a	v
			b	i
			o	č
			d	a
			r	a
			a	r

Vse uganke so prav rešili: Cuderman Cirila, Tupaliče pri Predvoru; Jug Zlatica, Studenci pri Mariboru; France

iz Središča; Marijan Ahačič, Št. Vid nad Ljubljano; Kappus Janez, istotam; Pintar Gustica, Jesenice; Kokalj Majda, Bled; Robič Rezika, Bled; Sodja Minka, Bohinjska Bistrica; Anko Anica, Jezersko nad Kranjem; Svolsjšak Ivan, Marijan in Matko, Dob pri Domžalah; Prosenec Francka, Zagorje; Škrabajna Slavko, Zagorje.

Izžreban je bil: Kappus Janez. Kdor je izžreban, naj sporoči, ali hoče molitvenik ali mladinsko knjigo!

Zastrupljene sveče. Igralci, ki se razvrste v krogu, se primejo za roke. Sredi kroga, ki ga tvorijo igralci, se postavi 4 do 5 kegljev. Igralci vlečejo vsak svojega bližnjega h keglju in ga skušajo pripraviti do tega, da podere kegelj. Tisti, ki podere kegelj, je izključen iz igre. Zmagalec je zadnji, ki še preostane.

Mladini, ki igra to igro, se priporoča, da naj nikar svojih tovarišev surovo ne peha in vleče h kegljem, da jih poderejo!

»Vrtec« izhaja 15. dan v mesecu in stane za vse leto Din 15.—. Izdaja ga Konzorcij »Vrtca«. Urejuje ga in oblastem odgovarja Jesenovec France, profesor v Ljubljani, Cesta 29. oktobra št. 18. — Uprava »Vrtca« v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman). Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (K. Čeč).